

Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi

<https://dergipark.org.tr/pub/aruibfdergisi>

Dış politika analizi: konu, kuram, yöntem

Foreign policy analysis: subject, theory, method

Zeki Talustan Gülten^{a*}

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD ve Asya-Pasifik Araştırma Asistanı, Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM). talustan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5818-8331

MAKALE BİLGİSİ

Makale geçmişi:

Başvuru: 2 Mart 2024

Kabul: 28 Mayıs 2024

Anahtar kelimeler:

Dış Politika,

Analiz,

Araştırma Yöntemleri,

Konu,

Kuram

Makale türü:

Kitap İncelemesi

ÖZET

Bezen Balamir Coşkun ve İnan Rüa tarafından derlenen *Dış Politika Analizi: Konu, Kuram, Yöntem*, dış politika alanında farklı teorik yaklaşımları, olay çözümlerini ve araştırma yöntemlerini bir araya getiren kapsamlı bir eserdir. Kitapta yer alan 10 makale; dış politikayı anlama, teorik yaklaşımlar, karar alma süreçleri, metodolojik yaklaşımlar ve çeşitli vaka analizleri gibi konuları ele almaktadır. Kitap, süreç izleme, sosyal yapısızcılık ve post-yapısalcı perspektifler gibi çağdaş yaklaşımları dış politika analizine uyarlayarak teorik ve uygulamalı katkılar sağlamaktadır. Aynı zamanda, kadınların ve göçün dış politikadaki rolü ve ekonomik krizlerin dış politikaya etkileri gibi yenilikçi konuları incelemektedir. Bu eser, dış politika analizi literatürünü zenginleştirerek uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi alanlarındaki akademisyenler, öğrenciler ve uygulamacılar için temel bir kaynak oluşturmaktadır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 2 March 2024

Accepted: 28 May 2024

Keywords:

Foreign Policy,

Analysis,

Research Methods,

Subject,

Theory

Article type:

Book Review

ABSTRACT

Edited by Bezen Balamir Coşkun and İnan Rüa, *Foreign Policy Analysis: Subject, Theory, Method* is a comprehensive work that integrates various theoretical approaches, case studies, and research methods in the field of foreign policy. The book's 10 chapters address topics such as understanding foreign policy, theoretical frameworks, decision-making processes, methodological approaches, and diverse case analyses. It offers both theoretical and practical contributions by adapting contemporary perspectives like process tracing, constructivism, and post-structuralism to foreign policy analysis. Additionally, it explores innovative themes such as the role of women and migration in foreign policy and the impacts of economic crises on foreign policy-making. This work enriches the foreign policy analysis literature, serving as a fundamental resource for academics, students, and practitioners in international relations and political science.

* Sorumlu yazar / Corresponding author

E-posta / E-mail: talustangulten@gmail.com

Atf / Citation: Gülten, Z. T. (2024). Dış politika analizi: konu, kuram, yöntem. *Ardahan Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 240-246. <http://doi.org/10.58588/aru-jfeas.1446132>

1. Giriş

Güzümüz modern iş dünyasında örgütler rekabet üstünlüğünü elde etmek ve sürdürmek için çalışanlarının proaktif davranışlarına daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Örgüt içerisindeki birçok faktör astların proaktif davranışlarını olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir. Bu faktörlerin başında yöneticiler veya liderler gelebilmektedir. Yöneticiler, kaynakların ve önemli fırsatların astları arasında nasıl dağıtılacağına karar verme gücünü elinde bulundurabilmekte ve sahip oldukları kaynakları her astıyla aynı oranda paylaşmayabilmektedir. Yüksek kaliteli ilişkiye sahip olduğu astlarına daha fazla kaynak sağlayabilmekte, düşük kaliteli ilişkiye sahip olduğu astlarıyla daha az kaynak paylaşabilmektedirler. Bu durum astların algıladıkları değeri ve yaratıcılıklarını etkileyebilmektedir.

Bezen Balamir Coşkun ve İnan Rüma tarafından derlenen “Dış Politika Analizi Konu, Kuram, Yöntem” isimli kitap; İnan Rüma ve Bezen Balamir Coşkun tarafından kaleme alınan “Dış Politikayı Anlamak ve Çözümlemek” başlıklı “Giriş” bölümü, Seçkin Barış Gülmez ve Didem Buhari Gülmez tarafından yazılan “Dış Politika Analizi: Teorik Yaklaşımlar” başlıklı makale, Emre Erdoğan’ın yazarı olduğu “Sonsuz Olasılıklar Diyarında: Dış Politika Analizi ve Araştırma Yöntemleri” isimli makale, Bezen Balamir Coşkun tarafından yazılan “Dış Politika Analizinde Bir Yöntem Olarak Süreç İzleme” adlı makale, Fulya Hisarlıoğlu tarafından ele alınan “Eylem, Söylem ve Dış Politika: Toplumsalın Bir Parçası Olarak Dış Politikayı Yeniden Tartışmak” isimli makale, İnan Rüma tarafından kaleme alınan “Dış Politikanın Siyasal İktisadı” başlıklı makale, Çiğdem Üstün’ün yazarı olduğu “Türkiye’nin Batılı Müttefikleri ile İnişli Çıkışlı İlişkileri ve Siyasi Söylem: Tarihsel Bir Karşılaştırma” adlı makale, Hasibe Özdal’ın yazdığı “İnşacılık Perspektifinden Rus Dış Politikasında Gürcistan Savaşı” adlı makale, Burcu Özdemir Sarıgil tarafından ele alınan “Kadınlar Dış Politikanın Neresinde? Dış Politikanın ‘Görünmez’ Öznesi Olarak Kadınlar” başlıklı makale, Nefise Ela Gökalp Aras’ın yazdığı “Uluslararası İlişkiler Disiplininde Dış Politika ve Göç” adlı makale, Filiz Çoban Oran’ın kaleme aldığı “Türkiye-ABD İlişkilerinde Din ve Dış Politika İlişkisi: Rahip Brunson Krizi” başlıklı makale ve “Kavramlar Dizini” olmak üzere toplam 10 makale ve 12 bölümden oluşmaktadır. Bahse konu olan kitap, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları tarafından 2020 yılının Kasım ayında İstanbul’da basılmıştır.

2. İnceleme

Kitap, İnan Rüma ve Bezen Balamir Coşkun tarafından kaleme alınan “Dış Politikayı Anlamak ve Çözümlemek” başlıklı giriş bölümü ile başlamaktadır. Bu bölümde ilk olarak dış politika konularının normal insanların gündelik yaşamlarındaki yerinin giderek artmakta olduğundan ve farklı boyutlarda dış politika konuları noktasındaki anlaşmazlık seviyesinin yükselmesinden kaynaklı olarak birçok toplumda farklı seviyelerde parçalanmaların ve çözümlerin meydana geldiğinden bahsedilmiştir. Ardından dış politika analizinin gitgide önem kazandığı ancak bu kapsamdaki kayda değer çalışmaların akademisyen olmayan kişilere ulaşmadığı dile getirilmiştir. Bu kitabın temel olarak bu maksatla meydana getirildiği söylenmiş ve kitabın fikrinin, 11-14 Ekim 2018 tarihleri arasında Kapadokya Üniversitesi ile hayata geçirilen Dördüncü Dış Politika Akademisi esnasında oluştuğu belirtilmiştir.

Daha sonrasında Türkiye’nin 1923 senesindeki kuruluşundan bu yana herhangi klasik bir savaşta bulunmadığı ancak dış politika konularının Türk kamuoyuna özellikle Suriye savaşıyla birlikte girdiği ve Suriye’nin kamuoyunun gözünde önemli bir yer kapladığı belirtilmiştir. Aynı zamanda 1990’lı yıllarda Ankara’nın Kıbrıs siyasetini anlama çabalarının da ilgililer için dış politika noktasında dikkat çekici bir unsur meydana getirdiğinden bahsedilmiştir.

Aynı zamanda, devletlerin dış politikalarının vatandaşlarda çeşitli ölçülerde kafa karışıklığı yarattığı ve bunun önemli sebeplerinden birinin, devletlerin dış politika kararlarının, karar vericilerin şahsiyetleri, düşünme şekilleri

ve kişisel çıkarları olduğu dile getirilmiştir. Ardından giriş bölümü, kitabın devamında yer alan makalelerin içeriklerine ait özet bilgilerin paylaşılmasıyla sonlandırılmıştır.

Kitabın, Seçkin Barış Gülmez ve Didem Buhari Gülmez tarafından yazılan “Dış Politika Analizi: Teorik Yaklaşımlar” başlıklı ilk makalesinde temel olarak dış politika analizindeki teorik yaklaşımlar ele alınmıştır. Bu noktada bahse konu olan makale belirleyicilik unsuruna odaklanmakta ve karar vericilerin dış politika bağlamındaki karar verme süreçlerine uluslararası sistemin mi yoksa devletlerin davranışlarının mı etki ettiği sorusu üzerine odaklanılmıştır. Makalenin devamında söz konusu noktadan hareketle hem şahısların hem de grupların karar süreçlerinde etkili olan karar verme modelleri incelenmiştir. Nitekim bu kapsamda; sırasıyla “Rasyonel Aktör Modeli”, “Bürokratik Politika ve Örgütsel Süreç modelleri, Grup Düşüncesi ve ardından da Çoklu Düşünce ve Rol Teorisi olarak adlandırılmakta olan yaklaşım şekilleri araştırılmıştır.

Nitekim daha sonrasında iç faktörlerin önemine dikkat çekilmiştir. Bu noktada da Türk ve yabancı uzmanların ve akademisyenlerin araştırmalarıyla çalışmalarının yaygın olduğu söylenmiştir. Bahsedilen makalede dikkat çekilen yaklaşımların hepsinin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) üzerinde etkili olduğundan bahsedilmiş ve ABD'nin dış politika incelemeleri noktasında değer verilen bir aktör olduğu dile getirilmiştir.

Bilhassa ABD'nin 45. Başkanı olan Donald Trump vesilesiyle, ABD'de dış politika karar verme süreçlerinin hem komik hem de endişe verici bir noktaya evrilmiş olduğu söylenmiş, liderlerin karar verme süreçlerinin liderlerin kişiliği, ruh sağlığı ve süreçte etkili olan kurumların geleneksel yapılarından etkilendiği belirtilmiştir.

Daha sonrasında Emre Erdoğan'ın yazarı olduğu “Sonsuz Olasılıklar Diyarında: Dış Politika Analizi ve Araştırma Yöntemleri” isimli makalede temel olarak dış politika analizini anlamlandırmak için yapılan çalışmalarda nasıl bir yol haritası izlenebileceği incelenmiştir. Bilgiye ulaşma noktasında metodolojinin önemine değinilmiş, akabinde de bilgiye ulaşıldığında gösterilecek ilk refleksin nasıl olması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Bu bağlamda makale, dış politika analizi noktasındaki ana metinlerin, uluslararası ilişkiler disiplini ile arasındaki gerilimin tanımlanmasıyla başladığı söylenmiştir. Ardından dış politika analizinin çok aktörlü bir küresel sistem tasavvur ettiği ve her aktörün bahse konu olan analiz sürecinde farklı seviyelerde etki düzeylerinin bulunduğu dile getirilmiştir. Bu bağlamda dış politika analizinde analiz birimlerinin değişkenliği ve birbirlerinden farklı düzeylerde yer alan aktörlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin dış politika analizini zorlaştıran bir unsur olduğuna değinilmiştir.

Bezen Balamir Coşkun tarafından yazılan “Dış Politika Analizinde Bir Yöntem Olarak Süreç İzleme” adlı bir sonraki makaledeyse dış politika analizine süreç izleme perspektifinden bakılmaya çalışılmaktadır. Nedensel mekanizmalara odaklanılmakta ve bahse konu olan süreç izleme yaklaşımının en çok kullanılan yaklaşımlardan biri olduğu dile getirilmektedir. Bu bağlamda açıklayıcı süreç izlemenin dış politika analizi noktasında önemli ölçüde kullanışlı olduğu söylenmiştir. Süreç izlemenin sonuçlar ve nedenler arasında ilişki kuran, nedensel mekanizmaların araştırılması noktasında işlevsel bir model ortaya koyan bir yaklaşım olduğu belirtilmiş, aynı zamanda bu noktada “kara kutu” analogisinin kullanıldığı dile getirilmiştir.

Devam eden kısımda süreç izlemenin uygulanışı noktasında dört farklı sorunla karşılaşılabileceği ve bu sorunların ele alınan vakanın açıklanmasına yarayacak teoriler ile yaklaşımların olduğunun düşünülmesi, vakaların kendi başlarına incelenilebileceğinin varsayılması, ampirik veriye ihtiyaç duyulması ve bilişsel olarak yanlılık gösterilmesi olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda son olarak süreç izleme yaklaşımı uygulanırken izlenecek adımlar öne çıkarılmıştır. Bu adımlar beş aşama olarak analiz edilmiştir. Bahse konu olan aşamalar “1. Aşama: Bir Nedensel Mekanizmanın Hipotez Olarak Geliştirilmesi”, 2. Aşama: Nedensel Mekanizmanın Operasyonel Hale Getirilmesi”, “3. Aşama Kanıt Toplama”, “4. Aşama: Kanıtların Değerlendirilmesi”, ve “5. Aşama Sonuçların Değerlendirilmesidir.”

Sonrasında Fulya Hisarlıoğlu tarafından ele alınan “Eylem, Söylem ve Dış Politika: Toplumsalın Bir Parçası Olarak Dış Politikayı Yeniden Tartışmak” isimli makalede uluslararası ilişkiler ile dış politika noktasında yapılan çalışmaların temel olarak 1970’li yılların sonlarına doğru yükselişe geçen neorealist perspektif karşısında Marksizmi eleştirerek yeni bir yaklaşım doğmasına neden olduğu öne sürülmüştür.

Öte yandan makalede, post yapısalcı kritiğin merkezi kısmında, dil olgusunun sosyal gerçeklik veya anlam üretimi noktasındaki rolü üzerine çeşitli saptamaların yer almakta olduğu söylenmiştir. Yapı sökümlü yöntemi bu noktada öne çıkarılmış ve söz konusu olan yöntemin post yapısalcı perspektif çerçevesinde söylemden ayrı olarak bir gerçeklik inşa edilip edilemeyeceği ve akabinde de söylemin güçlü olan ideolojinin yansıtılış biçimine etkisi olup olmadığı konularının sorgulanması kapsamında kayda değer bir öneme sahip olduğu söylenmiştir.

Makalede, bu yaklaşım biçimi insani müdahale, eleştirel siyasi coğrafya, dış politika kimliği, denge arayışları, küresel ekonomik adalet, Avrupalılaşıma, güvenlik ve çatışma çözümleri perspektiflerinden incelenmiş ve söz konusu yöntem siyasi yaklaşımla birleştirilmiştir. Makale son olarak post yapısalcı yaklaşımı etno-kültürel çatışmalar, iklim değişikliği, küresel adalet, toplumsal cinsiyet ve genel kuramsal açıklamalara olan zıtlığı bağlamında eleştirmektedir.

Ardından İnan Rüma tarafından kaleme alınan “Dış Politikanın Siyasal İktisadı” başlıklı makalede, uluslararası çapta hegemon olarak bulunan gücün iktisadi kuvveti nasıl ve ne amaçla kullandığıyla küresel ekonomik krizler ve bahse konu olan bu krizlerin politik sonuçlarının dış politika mekanizmasındaki karar alma süreçlerini nasıl etkilediği dile getirilmiştir. Makalede siyasetin temel başlangıç noktasının ve ana konusunun insan hayatı olduğu dile getirilmiş, siyasal iktisat ve dış politika üretim süreçlerine yönelik üç temel soru sorulmuştur.

Bu sorulardan ilki politik ve iktisadi taleplerin, çıkarların ve bu kapsamdaki görüşlerin birbirleriyle nasıl bir iletişim içerisinde bulunduğu. İkinci soru ise ekonomik anlamdaki ulusal üretimin ve tarihsel manada devlet kavramının nasıl bir şekillenme içerisinde bulunduğu. Son olarak üçüncü soruda ise mevcut uluslararası düzendeki sermaye ve yatırım hareketlerine dikkat çekilmiştir.

Bu çerçevede İkinci Dünya Savaşı’nın ardından dış politikanın siyasal iktisadı bağlamında önemli gelişmelerden birinin yaşandığından bahsedilmiştir. Bu gelişmenin, eski dönemin sömürge devletlerinin bağımsızlıklarını elde ederek Bağılantısızlar Hareketi şeklinde bir örgütlenme çabası içerisine girmesi olduğu öne sürülmüştür. Nitekim söz konusu bu hareketin küresel ekonomi içerisinde adil paylaşım fikrini, küresel siyasetin somut bir konusu haline getirdikleri öne sürülmüştür.

Soğuk Savaş’ın sona ermesinin ardından da liberalizmin zafer kazandığı ve dünyanın bir neoliberal küreselleşme içerisine girdiği, “yükselen güçler” olarak adlandırılan bu ülkelerin bugünkü konumlarına ulaştığı olduğu fikrinin altı çizilmiştir.

Kitabın, Çiğdem Üstün’ün yazarı olduğu “Türkiye’nin Batılı Müttefikleri ile İnşili Çıkışlı İlişkileri ve Siyasi Söylem: Tarihsel Bir Karşılaştırma” adlı altıncı makalesinde temel olarak ulusal çıkar kavramının sunuluşu ve daha efektif bir biçimde anlaşılabilmesi için çözümlenmesi durumu yaşam ve toplum temelli bir anlatıyla incelenmiştir.

Bu noktada İkinci Dünya Savaşı’nın bitmesinin ardından Türkiye’nin Batılı devletler ile ilişkilerinin inşili çıkışlı bir grafik izlediğinden bahsedilmiştir. Nitekim bahse konu olan ilişkiler Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyeliği, temelleri Avrupa Ekonomik Topluluğu’na dayanan ve günümüzde de Avrupa Birliği (AB) adaylık süreci ile vuku bulan gelişmelerin bu süreçte payı olduğu söylenmiştir. Zira söz konusu sürecin Türkiye’de birçok alanda gündemde kendisine oldukça önemli bir yer bulduğu, eleştirildiği ve önemli ölçüde tartışıldığı dile getirilmiştir. Tüm bunların yanı sıra bu süreçlerin Türkiye’deki elitleri de kayda değer bir biçimde meşgul ettiğinin altı çizilmiştir.

Bu bağlamda dış politika analiz süreçlerini anlamlandırabilmek ve daha efektif bir biçimde anlayabilmek adına temel olarak karar verme süreçlerinde aktif bir rol oynayan bürokratların, liderlerin, dış politika yapımcıların ve siyasilere, yani karar vericilerin söylemlerinin dikkate alınması gerektiğinin önemli olduğu aktarılmıştır. Nitekim bu söylemlerin de demeç, beyanat ve konuşmalardan oluşabileceği öne sürülmüştür.

Ardından makale, Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrasındaki sorunları ve önceliklerine değinerek devam etmiştir. Bu noktada Ankara'nın, yeniden şekillenen küresel sistemde Batılı müttefikleriyle kurmuş olduğu ilişkilerinden ve kendisinin Batı ittifakı içerisindeki yerini sağlamlaştırılmaya çalışıldığından bahsedilmiştir. Bu durumun da Gümrük Birliği'ne (GB) üyelik süreci, ABD, Batı Avrupa Birliği (BAB) ve Avrupa Topluluğu (AT) ile olan ilişkiler bağlamında ilerlediğine dikkat çekilerek Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile olan ilişkiler analiz edilmiştir.

Bu kapsamda Türkiye'nin Batı'yla ilişkileri üç farklı dönemde incelenmiştir. Bunlardan ilki yukarıda da belirtilen Soğuk Savaş sonrası dönemdir. Bir diğeri ise 2000-2010 arası dönemdir. Son dönem ise 2010 ile 2019 seneleri arasındaki dönemdir. 2000 ile 2010 arası dönemde ilk olarak Avrupa Birliği Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) çerçevesinde atılan adımlara değinilmiştir. Nitekim Berlin Artı mutabakatı ve NATO-AB ilişkileri ön plana çıkarılmıştır. NATO-AB ilişkilerinde aynı zamanda Avrupa Güvenlik Savunma Politikası'nın (AGSP) yeri tartışılmıştır.

2010-2019 arası dönemde ise ABD ve AB'ye yönelik olarak Ankara'nın söyleminin sertleştiği belirtilmiştir. Aynı zamanda bahse konu olan bu dönemde kurumsal ilişkilerden ziyade liderler düzeyinde ilişkilerin geliştirildiği ve Türkiye'de yaşanan Gezi Protestoları'nın, Ankara'nın Brüksel ve Washington ile kurduğu ilişkilere olumsuz tesir ettiği dile getirilmiştir. Sonuç olarak Ankara'nın Batıyla olan ilişkilerinin dönem dönem sertleştiği dönem dönem ise yumuşadığı sonucuna varılmış ve Ankara için AB üyelik sürecinin hâlâ stratejik bir hedef olarak varlığını koruduğu dile getirilmiştir.

Daha sonrasında Hasibe Özdal'ın yazdığı “İnşacılık Perspektifinden Rus Dış Politikasında Gürcistan Savaşı” adlı makale Dış Politika Analizi ile uluslararası ilişkiler arasında özgün bir bağlantı olduğu fikrini ortaya koymuştur. Makale ilk olarak Rus dış politikasında kimlik algısını incelemektedir. Bu bağlamda Moskova'nın güçlü bir başkanlık sistemine sahip olduğu, dolayısıyla da hem dış politikada hem de güvenlik noktasında ana ve birincil yetkilinin devlet başkanı olan kişi olduğu söylenmiştir.

Makale devam eden kısımlarda Gürcistan Savaşı sırasında Rus dış politikasını incelemeye almıştır. Bu noktada Güney Osetya ve Tiflis yönetimi arasındaki sorunlu ilişkiye değinilmiş ve bu sorunların Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dönemine dek geri götürülebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda Gürcistan Savaşı'nın, SSCB'nin dağılmasının ardından Rusya'nın doğrudan dahil olduğu ve kendi ordusunu kullandığı ilk savaş olmasından dolayı kayda değer olduğuna dikkat çekilmiştir. Son olarak ise makale, inşacılık perspektifi üzerinden incelendiğinde Vladimir Putin başkanlığında Rus dış politikasına yön veren temel etmenler olarak kimlik ve ulusal çıkar algısının, Moskova'nın diğer aktörlerle olan ilişkileri ve küresel gelişmeler çerçevesinde şekillendiği sonucuna varmıştır.

Ardından Burcu Özdemir Sarıgil tarafından ele alınan “Kadınlar Dış Politikanın Neresinde? Dış Politikanın ‘Görünmez’ Öznesi Olarak Kadınlar” başlıklı makalede ilk olarak 1980'li ve 1990'lı yıllarda hem toplumsal cinsiyet konularının hem de feminizmin uluslararası ilişkilerde ön plana çıkmaya başladığı belirtilmiştir. Aynı zamanda bu dönemin, Soğuk Savaş'ın bitişine denk geldiği ve söz konusu süreçte uluslararası ilişkiler disiplininin halihazırda temel olarak varsayılan teorilerinin, yaklaşımlarının ve kavramlarının sorgulanmaya başladığı dile getirilmiştir. Nitekim bu dönem uluslararası ilişkiler için tarihî bir dönemeç olarak adlandırılmıştır.

Ardından makale, erken modern dönemde diplomasi ve saray kadınları konusunu incelemeye almıştır. Bahse konu olan dönemde incelenen birinci kaynaklardan yola çıkarak makale, kadınların Avrupa diplomasisinde ve

istihbarat görevlerinde az da olsa kendilerine yer bulabildiklerini belirtmiştir. İlerleyen kısımda modern dışişleri bakanlıklarının dışındaki kadınlar ve diplomatik eşler, insan hakları ve barış aktivistleri başlığı altında Amerikan ve Fransız Devrimleri, Aydınlanma hareketi 1815 ile 1914 yılları arasındaki Avrupa Uyum Sistemi gibi gelişmeler ile hem diplomasinin hem de uluslararası ilişkilerin yeni bir boyut kazandığı ileri sürülmüştür. Bu bağlamda söz konusu gelişmelerin ardından ulus devletlerin ortaya çıktığı ve söz konusu ulus devletlerin merkezileştiği söylenmiştir.

Daha sonrasında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) 1325 no'lu kararı ile toplumsal cinsiyet eşitliği ile toplumsal huzur, güven ve barış arasında doğrudan bir bağlantı kurulduğu ve bunun da uluslararası ilişkiler yazınında kadının yeri için oldukça önemli bir yere sahip olduğu dile getirilmiştir. Makale son olarak erkeklerin en çok egemen oldukları politika alanlarından biri olan dış politika ve diplomasi kapsamında dahi kadınların çok eski dönemlerden beri önemli bir yere sahip olduğunun altını çizmiştir.

Kitabın Nefise Ela Gökalp Aras'ın yazdığı "Uluslararası İlişkiler Disiplininde Dış Politika ve Göç" adlı onuncu makalesinde ilk olarak göçün tanımı ile başlanmıştır. Göçün, kişilerin ya da toplulukların tamamen veya kısmi süreyle yer değiştirmesi olduğu söylenmiştir. Ardından uluslararası göç kavramı tanımlanmıştır. Uluslararası göçün, bireylerin kalıcı veya geçici olarak başka bir ülkeye yerleşme amacıyla ikametlerinin bulunduğu ülkeleri terk etmeleri ve uluslararası bir sınırı geçmeleri olarak tanımlanmıştır.

Nitekim göç olgusunun 1980'li yıllara kadar uluslararası ilişkiler içerisinde kendisine önemli bir yer edinemediği ve bu bağlamda İkinci Dünya Savaşı'nın ardından mültecilik ile birlikte göç kavramının da görünür bir hale geldiği dile getirilmiştir. Dahası dış politika ile göçün paralel bir biçimde incelendiği çalışmaların temel olarak 11 Eylül'ün ardından hız kazandığı ve bu duruma da bahse konu olan tarihten sonra artan güvenikleştirme etkisinin sebebiyet vermiş olduğu dile getirilmiştir.

İlerleyen kısımda göç olgusu realizm, neo-realizm, liberalizm, reflektivizm ve inşacılık çerçevesinde incelenmiştir. Ardından egemenlik, güvenlik ve sınır yönetimi gibi dış politika kavramlarının göç olgusuna bakışına dikkat çekilmiştir. Makale son olarak bireysel kimlikler, grup kimlikleri, güvenlik, devletlerin sınırlarının anlamları, yapıları ve devlet egemenliği gibi çeşitli kavramların uluslararası göç sebebiyle yeni bir kapsam kazandığını söylemiştir.

Filiz Çoban Oran'ın kaleme aldığı "Türkiye-ABD İlişkilerinde Din ve Dış Politika İlişkisi: Rahip Brunson Krizi" başlıklı son makale ise ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerin, Türk dış politika yapım sürecinde oldukça ağırlıklı bir biçimde kendisine yer bulduğu öne sürülmüştür. Aynı zamanda bahse konu yer alış içerisinde genel olarak ikili ilişkilerin tarihî süreçlerinin incelendiği ve bu kapsamda NATO'nun da Ankara-Washington ilişkilerinde önemli bir aktör olduğu dile getirilmiştir.

Ardından Soğuk Savaş döneminde ana akım realist anlatının Türkiye'yi temel olarak Batı perspektifinde konumlandığı ve Batı bloğunun önemli bir müttefiki olarak gördüğü söylenmiştir. Makale, ABD-Türkiye ilişkileri noktasında hem kültür hem de kimlik üzerine hayata geçirilen çalışmalar için sosyal inşacı ve post yapısalcı yaklaşımların temeldeki teorik ve analitik kavramsal perspektifi oluşturduğunu öne sürmüştür. Makale din olgusunun dış politika kararlarına olan etkisini Rahip Brunson krizi üzerinden ele almıştır. Bu bağlamda ilk olarak uluslararası ilişkilerde din faktörü incelenmiş ve sosyal bilimlerde din faktörünün arka planda kalmasının temel olarak aydınlanma ile başladığı ve daha sonrasında Karl Marx, Max Weber ve Emile Durkheim'im çalışmalarıyla bu olgunun güçlendiği belirtilmiştir. Daha sonrasında son zamanlarda küresel siyaset üzerinde en çok etkiye sahip faktörlerden birinin din olmasına rağmen din faktörünün akademik yazınlar üzerinde oldukça kısıtlı bir yere sahip olduğu dile getirilmiştir.

Uluslararası ilişkiler içerisindeki geleneksel yaklaşımlar içerisinde din faktörünün bir yerinin bulunmadığı çünkü realist paradigmanın devletleri rasyonel birer aktör kabul ettiği, liberal anlatıda da din olgusunun kayda

değer bir yer kaplamadığı argümanı öne sürülmüştür. Ardından Kopenhag Okulu'na göre güvenliğin politikalar, aktör ve tehdit olmak üzere üç unsurunun bulunduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda Türkiye ve ABD'nin güvenleştirme yaklaşımlarına dikkat çekilmiş ve bahse konu olan iki aktör arasında vuku bulmuş olan Rahip Brunson krizinin detaylarına yer verilmiştir. Nihayetinde Donald Trump'ın Rahip Brunson'un tutukluluğunu Amerikan Kimliği ve Din olguları üzerinden güvenleştirdiği ve söz konusu tutukluluğu bu olgulara bir tehdit olarak sunduğu, tüm bu nedenlerle de Ankara-Washington ilişkilerinin çalkantılı bir yöne girdiği çıkarımı yapılmıştır.

Kavramlar dizini adlı son makalede, kitap boyunca kullanılan kavramların geçtikleri sayfalar sunulmuştur.

3. Sonuç

Bezen Balamir Coşkun ve İnan Rüma tarafından derlenen “Dış Politika Analizi Konu, Kuram, Yöntem” isimli kitabın, içerisindeki farklı teorik perspektifleri ve olayları dış politika konsepti üzerinden inceleyen makaleleri ile Türkiye'deki dış politika çalışmaları açısından literatüre önemli bir katkı sunduğu, dış politika çalışmaları için kayda değer ölçüde bir kaynak zenginliği yarattığı söylenebilir. Kitaptan genel olarak dış politika analistlerinin, dış politikada aktif olarak görev alanların, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi doktorları ile öğrencilerinin faydalanabileceği söylenebilir.

Yazar Katkı Oranı Beyanı

Tüm süreç sorumlu yazar Zeki Talustan Gülten tarafından yürütülmüştür.

Çatışma Beyanı

Çıkar çatışması yoktur.

Destek Beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Kaynaklar

Coşkun, B. B. ve Rüma, İ. (2022). *Dış Politika Analizi: Konu, Kuram, Yöntem*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.